

Posudek diplomové práce

Zdeněk BEROUN, *Moravské Budějovice v letech 1881-1918. Nástin politického a spolkového profilu maloměsta*, Praha 2007, 112 s.

Autor si za předmět své diplomové práce zvolil v současnosti velmi atraktivní téma spolkového a v souvislosti s tím i politického vývoje v 19. století, a to na příkladě maloměstského prostředí na moravské periférii: Moravských Budějovic. Spolkovou problematikou se v posledním desetiletí v obecné i konkrétní rovině zabývala celá řada autorů u nás i v zahraničí, k dispozici jsou i syntetizující zpracování. Případ Mor. Budějovic je o to zajímavější, že se až do konce 19. století jednalo o národnostně smíšené maloměsto, kde se odehrávaly četné lokální střety v rámci celkového česko-německého konfliktu v českých zemích. Autor si byl při psaní těchto specifík (maloměsto, periférie, národnostně smíšené prostředí, přitom víceméně absence židovského elementu) vědom a správně s nimi počítal jako se směrodatným faktorem. Ve své práci pracoval především s literaturou regionálního charakteru, využil i některé archivní prameny, a to zejména archivy jednotlivých spolků. Diplomová práce jako celek skýtá vcelku dobrý přehled o existenci jednotlivých českých spolků v M. Budějovicích, do určité míry reflektuje i různorodé (etnické, ideové, osobní) konflikty uvnitř města a jeho elity. Stylistickému zpracování textu nelze nic podstatného vytknout; autor rovněž naplnil formální náležitosti odborného textu – zejm. odpovídající poznámkový aparát.

Nicméně těmito konstatováními asi jednoznačná pozitiva práce Z. Berouna končí. Práce jako celek vypovídá o dosti povrchním uchopením tématu, kdy autor neusiloval o hlubší analýzu a důsledné zpracování uvedené problematiky. Metodicky se jedná vlastně o pouhý výčet spolků – a to ponejvíce jen etnický českých – a určitou nepříliš nápaditou deskripci jejich základního vývoje. Ze slibného tématu tak zůstalo vlastně z valné části jen u nenaplněného očekávání. Absentuje především analýza sociální skladby spolkového členstva na základě zpracování seznamů členů; překvapivě málo prostoru se dostalo i zpracování protokolů ze spolkových schůzí a jednání jejich výborů, korespondence, dobového tisku apod. Poměrně stručně se autor věnuje i komunální politice a vývoji města jako takového a to přesto, že spory o směřování/rozvoj města kolem roku 1900 Z. Beroun pokládá za směrodatné pro rozkol uvnitř českého tábora ve městě a urychlení názorového tříbení v něm.

Za vážný nedostatek pak pokládám úplnou absenci dvou rovin, které by každá diplomová práce měla obsahovat:

1) Zcela chybí rozbor použitých pramenů a literatury. Přestože autor upozorňuje na existenci archivů řady moravskobudějovických spolků, ve své práci je relativně málo využívá – analýza těchto archivů, byla-li by v práci obsažena – by to možná vysvětlila a současně by mohla odpovědět, proč slibné téma zůstalo z velké části nenaplněno. Ještě méně autor využívá pramenů úřední provenience a to přesto, že uvádí využití fondu okresní správy politické (hejtmanství v M. Budějovicích vzniklo až 1896, předtím MB spadaly pod Znojmo – prameny ze znojemského hejtmanství ovšem zcela chybí). A právě hlášení zeměpanských komisařů o spolkových schůzích, každoroční výkazy členů spolků pro potřeby státních úřadů atd. jsou většinou nejdůležitějším pramenem pro zmapování činnosti spolků. V práci bohužel jejich využití není patrné – a opět bez vysvětlení. Podobně chybí i rozbor literatury a to přesto, že autor převážně s meziválečnými regionálními zpracováními budějovického dění pracuje a je na nich ve svém výkladu výrazně závislý. Citelně postrádám i využití či alespoň podchycení místního/regionálního tisku, resp. tisku reflektujícího budějovické události před cca rokem 1900.

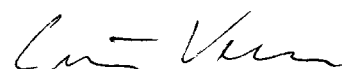
2) Víceméně chybí i sebemenší skica obecného vývoje a zasazení budějovických reálií do dobového moravského/českého kontextu. Úplně v práci postrádám obecné zpracování spolkové problematiky, spolkové legislativy (politické a nepolitické spolky), komparaci s vývojem spolků v jiných městech, komparaci s nacionálními konflikty v jiných smíšených městech... Stejně chybí i zachycení stavu výzkumu „maloměsta“ (byť je to především zpracováno – i na moravských reáliích – rakouskou historiografií),¹ případně výzkumu „samosprávy“ a jejího vlivu. Citelně schází analýza národnostních poměrů a jejich moravských specifik (z poslední doby např. práce M. Řepy).

Za nedostatek lze považovat i absenci kvalifikovaných otázek, jejich analýzu na základě výzkumu a jejich odůvodněné zodpovězení. Otázky buď vůbec chybí, anebo zůstávají nezodpovězeny. Naskýtá se např. problém, proč v M. Budějovicích měli Němci při volbách nejsilnější pozici ve 3. voličském sboru, zatímco Češi vítězili v 1. a 2. sboru? V jiných českých a moravských městech tomu totiž bývalo spíše naopak.

¹ Neopominutelnou prací je zde sborník *Kleinstadtbürgertum in der Habsburgermonarchie 1862-1914. Bürgertum in der Habsburgermonarchie IX*, vyd. Hanes STEKL - Peter URBANITSCH, Wien-Köln-Weimar 2000; nebo studie Peter URBANITSCH, *Stadtbürgertum und Politik in Mittel- und Kleinstädten Cislethaniens. Ein Werkstattbericht*, ED 14/2, 1998, s. 13-47.

Vysvětlení jistě nelze hledat v prostém konstatování, že volební kampaně byly nedostatečně účinné. Nelze ani tvrdit, že příčinou byla malá volební účast, když ji autor statisticky nevyhodnotil a zřejmě ani neanalyzoval. Logiku a hl. kauzalitu postrádám ve větě, že důvodem „nízké volební účasti mohla být např. nedůvěra k novým představitelům obce“ – následek (nové vedení obce) nemůže být příčinou nezájmu o volby... (s. 13-14). Zajímavé by jistě bylo i to, jak v praxi – zejm. při hašení požárů – postupovaly národnostně rozdělené sbory dobrovolných hasičů, které na sebe nevrážily (s. 29-30). Za velmi nepravděpodobnou v otázce germanizace, resp. čechizace města považuji konstrukci spočívající v tom, že městská správa (po roce 1786 i po roce 1848) cíleně město germanizovala, zatímco současně manželky městských úředníků a představitelů města veřejný (především kulturní) život ve městě čechizovaly (s. 8 a 18-19). Takto rodiny samozřejmě v 19. století nefungovaly. Zajímavé by jistě bylo, proč došlo k územněsprávnímu vydělení M. Budějovic ze znojemského okresního hejtmánství (1896)? Rozdělování městské elity na „konservativce“ a „pokrokaře“ pak považuji za málo vypovídající, protože v autorově výkladu zejm. „konservativci“ postrádají světonázorový obsah. Je to pouze jakási schematická pomůcka zastírající fakt, že šlo spíše o soupeření zájmových klik o vedení města. Zajímavé by jistě bylo podrobněji analyzovat politický život ve městě (zejm. organizování voleb apod.) v době před vznikem prvních politických spolků (první a vlastně nadlouho jediný vznikl až 1891). Problematická je někdy i terminologie – městské honorace jsou označovány jako „místní majetná nobilita“, přestože bezpochyby postrádaly šlechtický původ (s. 46).

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci stupněm:

Luboš Velek